

Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) Advies over een ontwerp van een federaal reductie- programma voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden

- **gevraagd door de ministers Demotte (Sociale zaken en volksgezondheid) en Tobback (Leefmilieu en Pensioenen), in een brief van 3 september 2004**
- **voorbereid door de werkgroep Productnormen**
- **goedgekeurd via schriftelijke stemprocedure (18 oktober 2004)**
- **de originele taal van dit advies is het Nederlands**

1. Situering

- [a] De adviesvraag wordt gesteld in uitvoering van het eerste federale plan voor een duurzame ontwikkeling (§§ 300 en 310) en artikel 8bis van de wet betreffende de productnormen ter bevordering van duurzame consumptie en productiepatronen en ter bescherming van het leefmilieu en de volksgezondheid (herzien door de wet van 28/3/2003 en de programmawet van december 2003). De ministers vroegen de raad om een advies binnen de maand (deadline 15 oktober) over het ontwerp van reductieprogramma. Het gaat dus om een spoedadvies dat via de schriftelijke procedure aan de leden van de Algemene Vergadering werd voorgelegd.

2. Het ontwerp van federaal reductieprogramma voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden

- [b] Het ontwerp van federaal reductieprogramma voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden schetst in een inleiding de Europese en Belgische context waarin dit programma moet gesitueerd worden. Daarnaast wordt een overzicht gegeven van de bevoegde instanties en komen de algemene overwegingen voor het uitwerken van dit programma en de voorbereiding ervan aan bod.
- [c] Deel I poogt een inventaris te geven van de effecten op de volksgezondheid en het leefmilieu. Dit deel behandelt de rol die gewasbeschermingsmiddelen en biociden in de huidige maatschappij spelen en de behoefte aan een gedetailleerde inventaris van de effecten van het gebruik van deze middelen. Komen ook aan bod: de schadelijke gevolgen voor de gezondheid en het leefmilieu en de externe kosten die dit met zich meebrengt voor de gemeenschap. Ten slotte geeft het programma ook aan welke nu de beschikbare gegevens zijn die over deze producten bestaan (verkoop en gebruik).
- [d] Deel II van het programma overloopt de vastgestelde doelstellingen, de indicatoren waarmee deze kunnen worden gemeten en het gekozen ijkjaar. Als doel stelt dit reductieprogramma (en zijn tweejaarlijkse bijwerking) tegen 2010 de negatieve weerslag van pesticidengebruik in de landbouw met 25% te verminderen en daarnaast de negatieve weerslag van biociden (te beginnen bij een aantal prioritaire categorieën) en van pesticiden voor niet-landbouwkundig gebruik met 50% te verminderen, dit ten opzichte van 2001. Voor de uitwerking van indicatoren werd een werkgroep opgericht. Het programma geeft voor de indicatorkeuze van zowel gewasbeschermingsmiddelen als voor biociden een stand van zaken aan de hand van de werkzaamheden van deze werkgroep.
- [e] Het derde deel van het reductieprogramma geeft een overzicht van maatregelen die de negatieve weerslag van gewasbeschermingsmiddelen en biociden op de gezondheid en het milieu zouden moeten verminderen. Zowel de voornaamste federale maatregelen van de laatste jaren als een aantal voorstellen van nieuwe maatregelen of maatregelen ter voortzetting van reeds uitgevoerde of gestarte maatregelen worden hier behandeld.

3. Samenvatting van het advies

- [S1] (Vooraf: § 1) De FRDO betreurt vooreerst het feit dat de gevraagde termijn voor het uitbrengen van dit advies over een dergelijk complex en zeer belangrijk onderwerp, veel te kort is (5 weken).

- [S2] (Algemene opmerkingen: §§ 2 – 5) De Raad vindt het wel positief dat gestart wordt met de uitwerking van het reductieprogramma, erkent de voor- en nadelen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden en vraagt deze voor- en nadelen in het programma zelf duidelijk aan te geven en van daaruit de getroffen maatregelen te verantwoorden.
- [S3] (Het Europese kader: §§ 6 – 8) Het reductieprogramma dient rekening te houden met de Europese context. De Raad beveelt dan ook aan het reductieprogramma ter kennis te brengen aan de bevoegde diensten van de Europese Commissie.
- [S4] (Een nationaal programma: §§ 9 – 11) Bij de uitwerking van een dergelijk reductieprogramma is het absoluut noodzakelijk overleg te plegen tussen de federale overheid en de Gemeenschappen en de Gewesten. De FRDO betreurt dan ook dat een samenwerkingsakkoord zoals voorzien in de wet op de productnormen, geschrapt werd.
- [S5] (De verschillende categorieën van producten: §§ 12 -16) Het programma schept verwarring rond de indeling van verschillende categorieën van producten. De FRDO vraagt van bij het begin de verschillende categorieën duidelijk te onderscheiden. Een betere kennis van gebruik en gebruikte hoeveelheden is een voorwaarde voor een efficiënt pesticidenbeleid. Een reductieprogramma moet immers berusten op een inventaris met de nodige gegevens voor de opvolging van de uitwerking van dat programma.
- [S6] (De doelstelling van het programma: §§ 17 – 20) De FRDO vraagt zich af waarop de doelstellingen van het programma gebaseerd zijn en wijst op het gebrek aan cijfergegevens om het plan daadwerkelijk te kunnen evalueren. Bovendien heeft de Raad vragen bij de vermelde studie van Ecolas en vraagt ze verder ook aandacht voor doelstellingen inzake het verminderen van de afhankelijkheid van bestrijdingsmiddelen.
- [S7] (De doelstelling: meetbaarheid en indicator: §§ 21 – 23) De Raad is van oordeel dat de problematiek rond indicatoren onvoldoende uitgeklaard is. Verdere opvolging is noodzakelijk om hieromtrent duidelijkheid te brengen.
- [S8] (Het referentiejaar voor fytosanitaire producten: § 24) De bepaling van het referentiejaar moet gebeuren in functie van de beschikbaarheid van gegevens inzake het gebruik van de verschillende producten. Van daaruit kunnen dan maatregelen die reeds getroffen werden geëvalueerd worden op hun doeltreffendheid zodat in de toekomst zo optimaal mogelijk kan worden gewerkt.
- [S9] (De financiering: §§ 25 – 29) Een reductieprogramma levert op de middellange en lange termijn ook voordelen op. Het is evenwel nodig de financiering verder te preciseren waarbij een duidelijke afbakening binnen het budget van het Fonds voor Grondstoffen en Producten voor de financiering van studies, vereist is. Deze financiering mag er wel niet toe leiden dat de kost disproportioneel gedragen wordt door de landbouwsector. De FRDO vraagt ook het KB over het FGP zelf te herzien in plaats van een nieuw KB te voorzien, zoals in bijlage 10 van het programma gedaan wordt.
- [S10] (De externe kosten: §§ 30 – 32) De FRDO wijst op de externe kosten als gevolg van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden, maar geeft ook aan dat verder onderzoek hieromtrent noodzakelijk is. Een dergelijke studie kan ook op Europees vlak uitgevoerd worden.
- [S11] (Het effect voor de markt en relatie met de Derde Wereld: §§ 33 - 34) De FRDO vraagt dat het controlesysteem voor ingevoerde voedingswaren beter in evenwicht zou worden gebracht met dat voor Belgische voedingswaren.
Het reductieprogramma zelf besteedt slechts beperkte aandacht aan de relatie met ontwikkelingslanden. De FRDO spreekt zich uit voor een betere controle op de export en vindt dat de PIC reglementering terzake correct moet worden toegepast. Verder verwijst de Raad naar de *Thematische strategie* van de Europese Commissie dat ook een internationaal luik bevat.
- [S12] (Sensibilisatie en informatie: §§ 35 – 44) De Raad steunt de maatregelen in verband met sensibilisatie en informatie. Daarbij moet ondermeer aandacht worden besteed aan het correct gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden op alle niveaus. Sensibilisatie en informatie moeten zich

daarbij richten op de verschillende doelgroepen. Sensibilisatie en informatie op zich zijn echter niet voldoende. Bij de aanleg van registers is bijvoorbeeld een bijkomende rapportering vereist. Bovendien moet de toegang tot informatie over geproduceerde en verkochte hoeveelheden binnen het kader van de geldende wetgeving, verzekerd worden. Samen met de gebruiksgegevens zijn deze nodig om een reductieprogramma uit te kunnen voeren, leiden ze tot een betere toepassing van de wetgeving en zijn ze nodig om de berekening van de indicator mogelijk te maken.

- [S13] (De relatie met gezondheid en het leefmilieu: §§ 45 - 46) De impact van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden is niet te verwaarlozen. Daarom moet het programma duidelijk de link met leefmilieu en gezondheid leggen, waarbij wel rekening moet worden gehouden met de Europese context.
- [S14] (De sociaal-economische impact: § 47) De FRDO wil dat het programma duidelijk de sociaal-economische impact ervan aangeeft en daarbij gepaste begeleidende maatregelen voorziet.
- [S15] (Het substitutie- en voorzorgsbeginnsel: §§ 48 – 50) Hier verwijst de Raad naar de Mededeling van de Europese Commissie COM (2000) 1 en zijn advies hierover van 17 oktober 2000.
- [S16] (De rol van de overheid: §§ 51 – 55) De inbreng van stakeholders bij de uitwerking van het programma is positief. Het is wel de taak van de administratie om op basis de vele studies die reeds bestaan, concrete voorstellen uit te werken. Daarnaast vraagt de FRDO zich af welke maatregelen de overheid voorziet indien het doel niet gehaald wordt. Verder is de aanmoediging van innovatie en onderzoek noodzakelijk en moet er ook een evaluatie van het programma op de lange termijn voorzien worden.
- [S17] (De samenstelling van de verschillende organen: §§ 56 – 60) De samenstelling van het erkenningscomité moet ingevolge de regionalisering van het landbouwbeleid aangepast worden. Bij de herziening van de Raad voor het Begrotingsfonds moet rekening worden gehouden met alle verschillende maatschappelijke belangen. Bovendien moet de onafhankelijkheid van de Raad voor het begrotingsfonds en het erkenningscomité gewaarborgd worden. De Raad is ook voorstander van een verbetering van de erkenningsprocedure voor biociden. Die moet beter afgestemd worden op die voor fytosanitaire producten.
- [S18] (Herlezing van de tekst: § 61) Tot slot vraagt de FRDO een grondige herlezing van de tekst van het reductieprogramma in beide talen om de vormfouten uit te zuiveren en de tekst beter toegankelijk te maken.

4. Opmerkingen van de FRDO

Vooraf

- [1] De FRDO betreft de gevraagde termijn (5 weken) om een advies uit te brengen betreffende een complex en bijzonder belangrijk onderwerp. Een dergelijk korte termijn bemoeilijkt de uitwerking van een advies. De leden van de FRDO dienen immers over voldoende tijd te beschikken om een standpunt te bepalen, mee te werken aan de uitwerking van de ontwerpadviezen van de Raad, deze te bespreken - zowel binnen hun eigen organisatie als op de werkgroepvergaderingen op het secretariaat van de Raad - en daarna ook nog eens feedback te geven.

Algemene opmerkingen

- [2] De FRDO vindt het positief dat gestart wordt met de uitwerking van een programma voor verminderd gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (zoals bepaald in § 310 van het eerste federale plan voor een duurzame ontwikkeling) en moedigt de federale overheid aan verder te gaan op de ingeslagen weg.
- [3] Hij erkent dat binnen de huidige context het gebruik van gewasbeschermingstechnieken noodzakelijk is om in de voedselbevoorrading te kunnen voorzien en de competitiviteit van de landbouwproductie in België te kunnen garanderen. De FRDO wijst wel op de noodzaak om gewasbeschermingsmiddelen

en biociden rationeel te gebruiken en om het onderzoek naar geïntegreerde landbouw verder uit te bouwen gezien de mogelijk negatieve impact op gezondheid en leefmilieu.

- [4] De Raad vraagt van bij het begin van het reductieprogramma de voordelen en nadelen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden duidelijk aan te geven en van daaruit te motiveren waarom met een dergelijk programma gestart wordt.
- [5] Hij vraagt dit ook te doen voor de hoofdstukken 2, 3 en 4 zodat duidelijk wordt – vertrekkend vanuit de risico's en de positieve aspecten verbonden met het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden - waarom de daar voorgestelde maatregelen , genomen worden.

Het Europese kader

- [6] De FRDO wijst er op dat binnenkort een Europese strategie inzake gewasbeschermingsmiddelen verschijnt. Daaromtrent verscheen reeds een mededeling van de Commissie *Op weg naar een thematische strategie voor een duurzaam gebruik van pesticiden* waaruit reeds blijkt welke weg Europa wil inslaan.
- [7] De Commissie heeft in dit verband de verschillende lidstaten gevraagd de verschillende maatregelen die zij reeds genomen hebben en van plan zijn te nemen, mee te delen. De resultaten van dit onderzoek zullen binnenkort bekend gemaakt worden. Deze moeten leiden tot het uitwerken van aanbevolen gemeenschappelijke actie om tot een duurzame ontwikkeling te komen, wat betreft het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.
- [8] De Raad vraagt met deze Europese context rekening te houden en de coherentie van het Belgische reductieprogramma hiermee te verzekeren. In dit verband beveelt de Raad aan het reductieprogramma ter kennis te brengen aan de bevoegde diensten van de Europese Commissie. Dit is ondermeer ook van belang met het oog op het bekomen van steun uit de tweede pijler van het gemeenschappelijk landbouwbeleid voor initiatieven die verder gaan dan de Europese reglementering.

Een nationaal programma – link met gemeenschappen en gewesten

- [9] Bij de uitwerking van een reductieprogramma is het absoluut noodzakelijk overleg te plegen tussen de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten. De bevoegdheden betreffende gewasbeschermingsmiddelen en biociden zijn immers sterk verdeeld tussen federale overheid en gemeenschappen en gewesten. De FRDO vraagt zich dan ook af hoe dit federale programma zich tot een nationaal plan ter vermindering van gevaren, risico's en de afhankelijkheid van chemicaliën voor de beheersing van schadelijke organismen (mededeling van de Commissie aan de raad: *Naar een thematische strategie voor een duurzaam gebruik van pesticiden*, VI 1 a) verhoudt? Een samenwerkingsakkoord is een absolute voorwaarde om een effectief beleid terzake te kunnen voeren.
- [10] De FRDO begrijpt immers dat bijlage 3 bij het reductieprogramma, waarin maatregelen opgesomd worden die door de drie Gewesten en door de Gemeenschappen zouden kunnen worden getroffen, niet als dusdanig deel uitmaakt van het reductieprogramma.
- [11] De Raad is bijgevolg teleurgesteld dat de opmaak van een samenwerkingsakkoord, zoals voorzien was in de wetswijziging (28/03/03) van de wet op de productnormen via de programmawet van 22/12/03 geschrapt werd. De Raad vraagt dat zo snel mogelijk opnieuw werk wordt gemaakt van dit samenwerkingsakkoord.
De raad herinnert aan de conventie van Stockholm betreffende POP's die als doel heeft dioxines, furanen en negen gevaarlijke pesticiden te bannen. De raad vraagt dat deze conventie door de Belgische overheden snel wordt goedgekeurd

De verschillende categorieën van producten

- [12] De FRDO vraagt duidelijker het onderscheid te maken tussen de verschillende categorieën van gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel landbouwkundig gebruik, gewasbescher-

mingsmiddelen voor professioneel niet landbouwkundig gebruik, gewasbeschermingsmiddelen voor particulier gebruik en biociden voor professioneel gebruik en voor particulier gebruik. Dit vijfledig onderscheid komt in de huidige versie niet naar voren. Doelstelling is een duidelijk onderscheid te kunnen maken tussen hoeveelheden gebruikt door landbouwers, andere professionele gebruikers en particulieren. Dit om een nog zwaardere administratie en ingewikkelde procedures te vermijden.

- [13] Het plan scheidt immers verwarring door de begrippen *pesticiden voor landbouwkundig gebruik* en *het gebruik van pesticiden in de landbouw*. Binnen pesticiden voor landbouwkundig gebruik bevinden zich pesticiden die door landbouwers gebruikt worden, maar ook pesticiden die door andere professionele gebruikers worden gebruikt. Deze verwarring leidt er toe dat de landbouw van bepaalde contaminaties de schuld krijgt die helemaal niet gelieerd zijn aan landbouwkundig gebruik. De FRDO vraagt hier duidelijkheid over te scheppen. Het register dat in het kader van het KB traceerbaarheid bijgehouden zal moeten worden door landbouwers en professionele gebruikers, zal informatie over gebruik door beide groepen verschaffen. De splitsing tussen erkenningen voor landbouwkundig en professioneel gebruik enerzijds en erkenningen voor particulier gebruik zal bovendien een afzonderlijke overdracht van verkoopscijfers mogelijk maken.
- [14] De FRDO verwelkomt daarom de splitsing van erkenningen voor fytosanitaire producten voor landbouwkundig en professioneel gebruik en de erkenning van producten voor niet professioneel gebruik. Evenwel is een intensivering van de sensibilisatieacties door de betrokken partijen zelf rond de problematiek van niet professioneel gebruikte producten vereist.
- [15] Een betere kennis door de overheid van gebruik en gebruikte hoeveelheden van de verschillende producten die op de Belgische markt worden gebracht, beantwoordt aan één van de doelstellingen van de thematische Europese strategie (versterken van de controle op gebruik en verdeling van pesticiden). De traceerbaarheid van deze producten is een voorwaarde voor een efficiënt pesticidenbeleid.
- [16] Een reductieprogramma berust op een inventaris met de nodige gegevens voor de opvolging van de uitwerking van het programma. Deze inventaris vervolledigen en het verzamelen van nuttige gegevens is één van de eerste maatregelen die genomen moeten worden. Een reductieplan moet gefundeerd zijn op aanbevelingen die gebaseerd zijn op de analyse van die gegevens en hun evolutie. Daarnaast kan aan de hand van deze inventaris de Belgische situatie vergeleken worden met die in andere Europese landen.

De doelstelling van het reductieprogramma

- [17] De FRDO begrijpt dat het doel van het programma een reductie van de negatieve impact van het gebruik van pesticiden in de landbouwsector (25%) en pesticiden en biociden buiten de landbouwsector (50%) is. De FRDO begrijpt dat deze doelstellingen globale objectieven zijn en geen doelstellingen per teelt. In dat geval zouden sectoren waar reeds veel vooruitgang werd geboekt, gepenaliseerd worden.
- [18] De FRDO vraagt zich wel af waarop de doelstellingen van 25% en 50 % gebaseerd zijn en wijst op het gebrek aan de link tussen deze cijfers en de andere delen van het programma (indicatoren, werkgroepen, ...). De FRDO wijst hierbij op het gebrek aan cijfergegevens die de initiële toestand weergeven om in een latere fase een evaluatie van de resultaten te kunnen maken en een toetsing aan de doelstellingen te kunnen doen.. Wat betreft biociden verwijst het programma naar de studie van Ecolas, die echter nergens beschikbaar is, en waarvan de samenvatting in het programma onvoldoende duidelijk en helder is. Wat biociden betreft, moet gebruik worden gemaakt van de overeenkomstig art. 67 van het KB van 22/5/03 (betreffende het op de markt brengen en het gebruiken van biociden) in te zamelen gegevens om een inventarisatie te kunnen maken van de huidige situatie.
- [19] Het scoresysteem dat in bijlage 9 van het programma aangehaald wordt, is onduidelijk. In die context vraagt de Raad naar een betere reflectie en een transparant onderzoek inzake het gebruik van indicatoren voor biociden.

- [20] De FRDO vraagt bovendien ook aandacht te besteden aan doelstellingen inzake het verminderen van de afhankelijkheid van bestrijdingsmiddelen.

De doelstelling: meetbaarheid en indicator

- [21] De FRDO vraagt zich daarbij af of de gestelde doelen wel meetbaar zijn? Het programma gebruikt bijvoorbeeld verkoops cijfers als onderdeel van de risico-indicator. De FRDO wijst er op dat, gezien de grote verscheidenheid en variabele manier van gebruik van de verschillende producten, uit deze globale cijfers geen conclusies te halen zijn. Een verdere analyse dringt zich dan ook op om aan de hand van deze gegevens de vooruitgang te kunnen meten (zoals gebeurt bij EUROSTAT).
- [22] De FRDO wijst er op dat binnen de werkgroep die werd opgericht om de indicatoren die in het plan gebruikt worden vast te leggen, geen overeenkomst bestond. Bovendien wordt voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden een verschillende indicator gebruikt.
- [23] De Raad is van oordeel dat de problematiek rond indicatoren onvoldoende uitgeklaard is. Binnen de Raad zelf lopen de meningen hierover uiteen en ontbreekt de nodige tijd om zich hierover uit te spreken. Onderzoek binnen een werkgroep (bestaande uit wetenschappers en vertegenwoordigers van de stakeholders) is noodzakelijk om klaarheid te brengen.

Het referentiejaar voor fytosanitaire producten

- [24] De FRDO vraagt de overheden aandacht te hebben voor de maatregelen die reeds genomen zijn. De bepaling van het referentiejaar moet gebeuren in functie van de beschikbaarheid van gegevens inzake het gebruik van de verschillende producten. Indien de gegevens om de genoemde indicatoren te kunnen berekenen, beschikbaar zijn, dan zou 1990 als referentiejaar gebruikt kunnen worden. De concrete doelstelling zou dan uiteraard ook moeten worden herbekeken. Deze aanpak zou ook toelaten de maatregelen die reeds getroffen werden, te evalueren op hun doeltreffendheid zodat in de toekomst zo optimaal mogelijk zou kunnen worden gewerkt.

De financiering

- [25] De FRDO wijst er op dat de initiële kosten misschien wel hoog liggen, maar dat een reductieprogramma op middellange en lange termijn ook heel wat voordelen oplevert (minder kosten grondsanering, waterzuivering, gezondheidszorg, ...).
- [26] De FRDO begrijpt dat er een principiële akkoord bestaat over de financiering van het programma door het Fonds voor de Grondstoffen en Producten (FGP), maar dat het nodig is dit verder te preciseren en dat dit niet op het deel *biociden* slaat.
- [27] De FRDO wijst er op dat de financiering van het programma niet de eerste missies van het Fonds – onderzoek betreffende de officiële goedkeuring voor kleine teelten en de vergoeding voor landbouwexperten uit het erkenningscomité - in het gedrang mag brengen. Een duidelijke afbakening binnen het budget voor de financiering van studies is noodzakelijk:
- o gewasbeschermingsmiddelen
 - o biociden
 - o reductieprogramma gewasbeschermingsmiddelen
 - o reductieprogramma biociden
 - o ...
- [28] De financiering mag er ook niet toe leiden dat de kost disproportioneel gedragen wordt door de landbouwsector.
- [29] Bovendien voorziet de wet op de productnormen bijdragen voor de financiering van het FGP door personen die de producten op de markt brengen. De FRDO vraagt het KB over het FGP zelf te herzien in plaats van het uitwerken van een nieuw KB zoals in bijlage 10 van het reductieprogramma.

De externe kosten

- [30] De FRDO wijst er op dat het inbrengen van dergelijke kosten een complexe aangelegenheid is. Toch kunnen sommige kosten reeds toegerekend worden, bijvoorbeeld in het geval van de kosten die worden veroorzaakt bij drinkwaterproductie.
- [31] Verder onderzoek is wel nodig. Maar bij verrichten van dergelijk onderzoek moet in ieder geval ook rekening worden gehouden dat niet alle schade gekwantificeerd kan worden. Een positief effect van pesticiden kan dan wel zijn dat er een grotere opbrengst is, maar een dergelijk effect valt moeilijk te vergelijken met de (maatschappelijke kost veroorzaakt door) gezondheidsproblemen van de werknemer of de gebruiker van pesticiden.
- [32] De FRDO is van oordeel dat een dergelijke studie ook op Europees vlak zou kunnen gebeuren. Daarom beveelt hij aan om een dergelijk idee voor te leggen aan de Europese Commissie in het kader van de thematische strategie voor een duurzaam gebruik van pesticiden.

Het effect voor de markt en relatie met de derde wereld

- [33] Voedingswaren die in België worden ingevoerd worden onderworpen aan gelijkaardige controles als voor Belgische voedingswaren. De Regels van de *codex alimentarius* (FAO/WGO) leggen Maximale Résidu Limieten (MRL's) vast voor alle voedingswaren. Als er een Belgische MRL bestaat voor welbepaalde voedingswaren, dan wordt die gekozen. Is die niet beschikbaar dan kiest men eerst de Europese MRL en dan pas de MRL uit de *codex alimentarius*.
Het controlesysteem voor ingevoerde voedingswaren moet beter in evenwicht worden gebracht met dat voor Belgische voedingswaren. Een harmonisatie op Europees niveau wordt mogelijk door de publicatie van een reglement dat de erkenning oplegt van de MRL's door alle lidstaten en laat toe een meer adequate en realistische controle in werking te stellen.
- [34] Het reductieprogramma besteedt slechts beperkte aandacht aan de relatie met de ontwikkelingslanden. Als overweging wordt gesteld dat België er in zijn ontwikkelingsbeleid op zou letten te vermijden dat het gebruik van pesticiden zou worden gestimuleerd. De export van deze stoffen en de omstandigheden waarin dit gebeurt, zouden beter worden gecontroleerd.
Qua voedselveiligheid spreekt het voor zich dat ingevoerde producten aan dezelfde normen moeten voldoen. De FRDO spreekt zich ook uit voor een betere controle op de export, en meent dat de PIC-reglementering correct moet worden toegepast. Ook moet voldoende aandacht worden besteed aan de etikettering van deze producten. In 2001 verspreidden de WHO en de FAO een alarmerend persbericht waarin zij stelden dat zowat 30% van de pesticiden die worden vermarkt in het zuiden niet voldeden aan internationaal geaccepteerde kwaliteitsstandaarden (FAO/WHO, Amount of poor-quality pesticides sold in developing countries alarmingly high, Press Release WHO/04, 1/1/2001).
De mededeling van de Europese Commissie *Op weg naar een thematische strategie voor een duurzaam gebruik van pesticiden* besteedt ook een luik aan de internationale aspecten. Daarin wordt gesteld dat Europa en de lidstaten moeten werken (ondermeer door capaciteitsopbouw en informatie-uitwisseling) aan
- o een beter toezicht en een betere beoordeling van de uitvoer van chemicaliën,
 - o opleidingen voor mensen die pesticiden moeten gebruiken, hanteren en opslaan,
 - o een beter beheer van verouderde voorraden.
- Dit laatste is een belangrijk probleem, niet alleen voor ontwikkelingslanden, maar ook voor verschillende van de nieuwe Europese lidstaten.
Ontwikkelingshulp in het kader van capaciteitsopbouw zou ook gericht moeten worden op maatregelen om derde landen de mogelijkheid te geven het gebruik van pesticiden te beperken en biologische en geïntegreerde landbouw te bevorderen.

Sensibilisatie en informatie

- [35] De FRDO steunt de maatregelen uit het programma voor sensibilisatie en informatie. Deze zijn essentieel om het vooropgestelde reductiedoel te bereiken.

- [36] Het accent moet daarbij gelegd worden op respect voor goede landbouwpraktijken op alle niveaus. Daarbij is overleg tussen alle betrokken instanties en actoren nodig, alsook het bevorderen van de dialoog tussen de overheid (federaal, gemeenschappen en gewesten), de producenten en de gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen. Ondermeer is het sensibiliseren rond de correcte toepassing van de beoogde producten door de gebruikers van belang. Immers, indien elk erkend product (gewasbeschermingsmiddelen) of elk toegelaten product (biociden) op een correcte manier wordt gebruikt (gebruiksaanwijzing en aanbevelingen op etiketten), kan het risico worden beperkt.
- [37] Aangezien professionele gebruikers (landbouwers, verantwoordelijken voor plantsoenen, tuinbouwbedrijven, ...) in de toekomst lessen moeten volgen en een examen moeten afleggen vooraleer een vergunning te krijgen, zij een verstuivingsvergunning nodig hebben en zij een register moeten bijhouden met alle informatie betreffende de opslag en het gebruik van de producten, kan elke actie van sensibilisatie en informatie of onderzoek gebeuren aan de hand van deze lijsten en registers. Deze sensibilisatie en informatie moeten daarbij afgestemd zijn op de desbetreffende doelgroepen.
- [38] Langs de andere kant moeten alle professionele gebruikers beantwoorden aan de eisen inzake controle van spuittoestellen (federale maatregel) alsook aan regionale milieu-landbouwkundige maatregelen. Gebruikers krijgen voortdurend advies van verschillende diensten zoals de provinciale landbouwdiensten en de landbouwkundige diensten van de voedingsindustrie (zowel op vlak van ziekte- en schadeherkenning als inzake raad betreffende behandelingsproducten).
- [39] De FRDO verwijst hier ook naar de inspanningen die gebeuren op het niveau van het overleg tussen het OVPG (overlegplatform handel en verwerking van plantaardige grondstoffen) en het AGROFRONT, wat geresulteerd heeft in een IKKB-standaard (Integraal Keten Kwaliteit Beheersysteem). Deze kwaliteitsstandaard voorziet o.m. in een registratie van de teelt en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (naast elementen die verwijzen naar voedsel- en plantenveiligheid en milieu). Via dit project zal een correct gebruik van deze middelen ook resulteren in een reductie van de milieudruk. Door het onderzoek naar de uitwisselbaarheid van de IKKB Standaard met buitenlandse standaarden, zullen bedrijven ook makkelijker kunnen werken in een breder Europees kader. Deze actie kadert ook in het zelfcontrolesysteem van het FAVV. Meer info bevindt zich op de website www.vegaplan.be.
- [40] Sensibilisatie en informatie op zich zijn echter niet voldoende. De maatregel inzake traceerbaarheid (zie bijlage 5 van het plan) bijvoorbeeld, in het bijzonder de aanleg van het register, heeft uiteraard een belangrijk sensibiliserend effect. Een bijkomende rapportering lijkt evenwel aangewezen. Dergelijke registers bevatten immers een schat aan informatie om een beter zicht te krijgen op de diffuse verspreiding van pesticiden. De informatie is bruikbaar voor wetenschappelijk onderzoek, maar ook voor de evaluatie en de bijsturing van het reductiebeleid pesticiden. Er moet bovendien gewaakt worden over de onderling afstemming van deze registers.
- [41] Wat de verkoopsgegevens betreft, mag het handelsgeheim geen argument zijn om toegang tot informatie te verhinderen. De cijfers van de geproduceerde en op de markt gebrachte hoeveelheden per product en per jaar vallen onder de wet tot toegang tot informatie die stelt dat de confidentialiteit van commerciële of industriële gegevens een reden tot weigering is maar dat deze geïnterpreteerd dienen te worden op restrictieve wijze. Daarbij moet in casu rekening worden gehouden met het belang van een verspreiding van informatie voor het publiek. Het is overigens ook niet zo dat elke stof door één producent wordt gemaakt. Sommige stoffen worden door verschillende producenten gemaakt en daar gaat het argument van confidentialiteit helemaal niet op. Om problemen te vermijden moet de anti-trust wetgeving in elk geval worden gerespecteerd.
- [42] Deze gegevens zijn, samen met de gebruikscijfers (landbouwkundig gebruik, niet landbouwkundig gebruik, professioneel en niet professioneel gebruik) onmisbaar om een overheid in staat te stellen een reductieprogramma uit te kunnen voeren. Deze zouden ondermeer verkregen kunnen worden via de registers die door de landbouwers en door andere professionele gebruikers bijgehouden moeten worden.

- [43] Toegang tot deze informatie, waarbij de overheid een transparant beleid voert, responsabiliseert zowel de beleidsvoerders en beheerders als de *vervuilers*, wie deze ook zijn (overheid, privé, particulieren). Zo leidt deze toegang tot informatie tot een groter respect voor de wetgeving en een betere toepassing van het milieurecht maar ook tot een grotere samenhang tussen de verschillende actoren en de bevolking, vooral wat betreft het gevoerde beleid.
- [44] Overigens zal men dergelijke gegevens ook nodig hebben voor de berekening van de indicator, welk type men ook moge gebruiken. De FRDO hoopt dat inzake de berekening van de indicator de nodige transparantie aan de dag zal worden gelegd. Dergelijke transparantie is des te belangrijker bij de POCER-index gezien de beperkingen van de wetenschappelijke kennis inzake risico's, gezien de mogelijk grote verschillen tussen enerzijds de berekende kans tot blootstelling en anderzijds de effectieve blootstelling en gezien de subjectieve keuzes die bij de berekening van POCER wordt toegepast (bv. bij de inschatting van het belang van bepaalde effecten).

De relatie met gezondheid en het leefmilieu

- [45] Werknemers zijn de eersten die met de genoemde producten in contact komen. Ze hebben het recht, net zoals de gebruikers en de ganse bevolking, geïnformeerd te worden over de effecten van blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen en biociden op lange termijn op de gezondheid. Het gebruik van dergelijke producten kan ook een nefaste invloed hebben op de biodiversiteit. De FRDO vraagt daarom in het programma ook de link te leggen met de gezondheid en het leefmilieu.
- [46] De FRDO vindt wel dat deze link met de gezondheid en het leefmilieu rekening moet houden met de Europese context. De Raad verwijst hier naar de communicatie COM(2004) 416 *Europees Actieplan 2004 – 2010* rond milieu en gezondheid. Dit actieplan wordt begin december verder geïmplementeerd onder het Nederlandse voorzitterschap. Verder is men ook op Belgisch vlak actief, enerzijds door te participeren in het Europese SCALE project, anderzijds ook in het NEHAP. De problematiek van de impact van gewasbeschermingsmiddelen en biociden op de gezondheid en het leefmilieu kan dan ook beter in deze specifieke context bekeken worden om duplicatie van de inspanningen te vermijden.

De sociaal-economische impact

- [47] De FRDO vindt dat de sociaal-economische impact van het reductieprogramma nergens duidelijk weergegeven wordt. De Raad vraagt hier aandacht aan te besteden en, indien er een impact is, passende begeleidende maatregelen te voorzien. Bijvoorbeeld voor de problematiek rond het uitdoven van actieve bestanddelen waarvoor geen goedgekeurd en economisch haalbaar vervangmiddel op de markt is, (bijvoorbeeld methylbromide) zouden de werknemers die bvb in de desinfectiebranche werken hierdoor niet technisch werkeloos mogen worden en waar nodig bijscholing moeten kunnen genieten. De markt zou de tijd moeten krijgen zich aan de nieuwe situatie aan te passen. Het is dan ook van groot belang dat de vakbonden vertegenwoordigd zijn in de diverse werkgroepen om te waken over de mogelijke socio-economische impact.

Het substitutie- en voorzorgsbeginsel

- [48] Het substitutiebeginsel houdt in dat, waar mogelijk, het gebruik van schadelijke stoffen wordt vervangen door minder schadelijke alternatieven. Onder "alternatieven" mag men niet enkel "alternatieve stoffen verstaan, maar ook alternatieve methodes en technieken.
- [49] Het beoogde doel van het gebruik van deze minder schadelijke producten moet duidelijk bekeken worden en dit in relatie met de impact van het gebruik van die stof. Het verbieden van het gebruik van een gevaarlijke stof kan tot andere problemen leiden. Zowel het beoogde doel als de impact van het gebruik van die stof of de alternatieve stof of techniek moeten in de overwegingen bij de *comparative assessment* worden meegenomen. Er moet rekening worden gehouden met zowel de economische, de sociale en de milieu-impact van de huidig gebruikte stof als met die van het alternatief. De rol van de vertegenwoordiging van het maatschappelijke middenveld moet hierin erkend worden.

- [50] Wat het voorzorgsprincipe betreft, is het van belang dat dit correct wordt geïnterpreteerd. De FRDO verwijst in dit verband naar de mededeling van de Commissie COM (2000) 1 rond het voorzorgsprincipe en zijn advies hierover van 17 oktober 2000.

De rol van de overheid

- [51] Het programma voorziet in een actualisering in 2006 op basis van de inbreng van werkgroepen. Het is positief om advies te vragen aan de stakeholders, en zo een beeld te krijgen van de houding van de verschillende maatschappelijke groeperingen ten opzichte van bepaalde maatregelen. Zij hebben immers een betere kennis van de manier van werken van en de problemen binnen de verschillende betrokken sectoren. Zo kunnen ze de overheid attent maken op de problemen die zich voordoen bij de uitvoering van het programma en voorstellen doen om de doelstellingen te halen.
- [52] Het is de taak van de administratie om op basis van de vele studies die al verricht zijn inzake beleidsinstrumenten voor pesticidenreductie, een aantal concrete voorstellen uit te werken. Die kunnen vervolgens – ter advies – worden voorgelegd aan de stakeholders. Het is echter de overheid die keuzes dient te maken in alle objectiviteit, op basis van wetenschappelijke gegevens en met het algemeen belang voor ogen. Vertegenwoordigers van de werknemers, die als eerste betrokken zijn, moeten deel uitmaken van de werkgroepen. Deze moeten ook de taak krijgen de mogelijke sociaal-economische impact van de voorgestelde maatregelen te onderzoeken en begeleidende maatregelen voor te stellen om negatieve sociaal-economische gevolgen te vermijden.
- [53] In verband met maatregelen die de overheid zal nemen indien het doel niet gehaald wordt meent de FRDO te begrijpen dat in het huidige programma voorzien is dat een werkgroep verslag uitbrengt van de gemaakte vordering. Worden de doelstellingen niet gehaald, dan neemt de administratie daar nota van. Elke twee jaar zou dan een evaluatie volgen waarbij gekeken wordt in welke mate een welbepaalde sector vorderingen maakt. Van daaruit zou dan beoordeeld worden of de sector voldoende of onvoldoende vooruitgang boekt en of maatregelen nodig zijn. De FRDO vraagt zich dan ook af welke maatregelen de overheid zal nemen indien het doel niet gehaald wordt.
- [54] Daarnaast vindt de FRDO het belangrijk dat de overheid onderzoek en innovatie in bedrijven en openbare onderzoeksinstituten verder aanmoedigt om zo producten en methoden te ontwikkelen die minder schadelijk zijn voor het leefmilieu en de gezondheid.
- [55] Naast een tweejaarlijkse evaluatie is bovendien een evaluatie op de lange termijn noodzakelijk (bvb 5 jaarlijks) om de coherentie van het programma met maatregelen op de lange termijn te verzekeren.

De samenstelling van de verschillende organen

- [56] De samenstelling van het erkenningscomité moet ingevolge de regionalisering van het landbouwbeleid aangepast worden.
- [57] Naar aanleiding van de wetwijziging van 28/03/03 werd het begrotingsfonds voor de grondstoffen uitgebreid. Daarbij had men toen nagelaten om andere KB's die ook betrekking hebben op dit fonds, eveneens aan te passen. We verwijzen hierbij naar het KB van 19 augustus 1998 betreffende de organisatie, de samenstelling en de werkwijze van de Raad van het Begrotingsfonds voor de grondstoffen. Deze raad heeft als taak te waken over de door het fonds gefinancierde projecten en voorstellen op te maken. Het reductieprogramma voorziet nu een wijziging van de samenstelling van deze raad. De FRDO vraagt dat bij deze herziening rekening zou worden gehouden met de vertegenwoordiging van de verschillende maatschappelijke belangen die door de verschillende maatschappelijke actoren worden behartigd.
- [58] Om de objectiviteit van de Hoge gezondheidsraad en het Erkenningcomité te waarborgen is het nodig dat de agenda en verslagen van vergaderingen bekend gemaakt worden na het nemen van een beslissing tot erkenning van een product. Dit om elke externe druk te vermijden.

- [59] De FRDO staat positief tegenover de procedure van erkenning maar is tegelijk van oordeel dat deze voor biociden nog voor verbetering vatbaar is. Meer bepaald moet de erkenningsprocedure voor de verkoop van biociden afgestemd worden op de erkenningsprocedure voor fytosanitaire producten.
- [60] Het plan besteedt nagenoeg geen aandacht aan een betere controle. Daarnaast is er ook onvoldoende aandacht voor de burger (sensibilisatie, informatie, controle en klachtenbehandeling).

Herlezing van de tekst

- [61] De tekst van het programma bevat nog zeer veel vormfouten. De FRDO beveelt daarom een grondige herlezing in beide talen aan. Dit ook om het document meer toegankelijk te maken.

Bijlage 1 Stemgerechtigde leden die deelnamen aan de stemming¹

4 van de 4 voor- en ondervoorzitters

De heer Theo ROMBOUTS, Madame Anne PANNEELS, Professor Rudi VERHEYEN, *Mevrouw Catherine Gernay*

6 van de 6 vertegenwoordigers van de NGO's voor milieubescherming

Mevrouw Valérie KOCHUYT (BirdLife Belgium), De heer Wendel TRIO (Greenpeace Belgium), De heer Jan TURF (Bond Beter Leefmilieu, BBL), De heer Denis VAN EECKHOUT (Inter-Environnement Wallonie), De heer Geoffroy DE SCHUTTER (World Wide Fund for Nature - Belgium, WWF), Mevrouw Jacqueline Gilissen (Inter-Environnement Bruxelles, IEB)

4 van de 6 vertegenwoordigers van de NGO's voor ontwikkelingssamenwerking

De heer Bart BODE (Broederlijk Delen), *Mevrouw Sophie ENGLEBIENNE (Oxfam-Solidarité), De heer Geert FREMOUT (Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling, VODO), De Heer Karel TECK (11.11.11)*

1 van de 2 vertegenwoordigers van de NGO's die de belangen van verbruikers verdedigen

Mevrouw Catherine ROUSSEAU (Centre de Recherche et d'Information des Organisations de Consommateurs, CRIOC)

6 van de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties

Mevrouw Irène DEKELPER (Le Syndicat Libéral, CGSLB), De heer Bruno MELCKMANS (Fédération Générale du Travail de Belgique, FGTB), Mevrouw Jo VERVECKEN (Algemeen Belgisch Vakverbond, ABVV), De heer Daniel VAN DAELE (Fédération Générale du Travail de Belgique, FGTB), De heer Jehan DECROP (Confédération des Syndicats Chrétiens de Belgique, CSC), Mevrouw Josly PIETTE (Confédération des Syndicats Chrétiens de Belgique, CSC)

6 van de 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties

Mevrouw Claire BOSCH (Federatie Voedingsindustrie, FEVIA), De heer Claude KLEIN (Federatie van de Chemische Industrie van België, Fedichem), De heer Baudouin VELGE (Verbond van Belgische Ondernemingen), De heer Arnaud DEPLAE (Union des Classes Moyennes), De heer Piet VANDEN ABEELE (Unie van Zelfstandige Ondernemers, UNIZO), Mevrouw Marie-Laurence SEMAILLE (Fédération wallone de l'agriculture)

2 van de 2 vertegenwoordigers van de energieproducenten

Mevrouw Hilde DE BUCK (Electrabel), Mevrouw Dominique RIGAUX (Samenwerkende Vennootschap voor Productie van Elektriciteit, SPE)

3 van de 6 vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus

Professor Monique CARNOL (Université de Liège, ULg), Professor Edwin ZACCAÏ (Université Libre de Bruxelles, ULB), Professor Luc LAVRYSEN (Universiteit Gent, UG)

Totaal: 32 van de 38 stemgerechtigde leden

¹ De namen van de personen die nog niet benoemd zijn als lid van de raad, staan cursief vermeld

Bijlage 2 Vergaderingen ter voorbereiding van dit advies

De werkgroep productnomen vergaderde op 20 september, 4 en 11 oktober voor dit advies.

Bijlage 3 Personen die meewerkten aan de voorbereiding van dit advies

Stemgerechtigde leden en hun vertegenwoordigers

Professor Luc LAVRYSEN (voorzitter)
De Heer Fre MAES (FGTB)
Mme Anne De VLAMINCK (IEW)
Mme Michèle HUYBRECHS (CSC)
Mme Edilma QUINTANA (CNCD)
M Jehan DECROP (CSC)
M Bernard DECOCK (FWA)
Mme Marie-Laurence SEMAILLE (FWA)
M Philippe BAUDOIN (Phytofar)
Mme Georgette DETIEGE (Phytofar)
Mme Paulette HALLEUX (DETIC)
De Heer Rob RENAERTS (OIVO – CRIOC)
Mevr. Esmeralda BORGIO (BBL)
De Heer Erwin ANNYS (FEDICHEM)
De Heer Piet VAN DEN ABEELE (UNIZO)

Wetenschappelijke raadgevers en uitgenodigde experts

M Philippe RUELLE (expert, Afdeling Risicobeheersing – Biocides, DG Bescherming Volksgezondheid: Leefmilieu)

Niet-stemgerechtigde leden en hun vertegenwoordigers

Mme Christine MATHIEU (SPP Politique Scientifique)

Secretariaat

Pieter Decruynaere
Jan De Smedt
Stefanie Hugelier